

Okul Öncesi Öğretmenlerin ve Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Karşılaştırılması

A Comparison of Gender Perceptions of Pre-School Teachers and Parents

Özge ÖZTÜRK^{id}, Handan DOĞAN^{id}

ÖZ

Amaç: Bu çalışmada ebeveynlerin ve okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algılarının karşılaştırılması amaçlanmıştır. Toplumsal cinsiyet, bireyin ne şekilde davranması gerektiğine ilişkin davranış kurallarının toplum tarafından belirlenmesi; bir toplumsal durum karşısında bireyin ortaya koyması gerekli görülen işlemlerin, gerçek edimlerinin tamamı ya da ondan beklenen davranış kalıplarıdır.

Yöntem ve Araçlar: Çalışmada, çocuk, 18 yaşını doldurmamış herkes şeklindedir. Araştırmanın evreni olarak, İstanbul İli Üsküdar ilçesinde Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı olarak görev yapan 78 okul öncesi öğretmen belirlenmiştir. Ayrıca 330 ebeveyn de araştırma evrenine dahil edilmiştir. Çalışma seçkisiz örneklem yöntemi ile yapılmıştır. Çalışmada veri toplamak için 13 maddeden oluşan Ebeveyn Demografik Bilgi Formu ve 6 maddeden oluşan Okul Öncesi Öğretmeni Demografik Bilgi Formu hazırlanmıştır. Ayrıca tek boyutlu ve 25 maddelik, cevaplar 5'li likert ölçeğine uygun hazırlanmış Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Veriler SPSS 24 programı ile analiz edilmiştir. Ayrıca normallik varsayımı Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk testleri ile ölçülmüştür. Değişkenlerin ölçülmesi bakımından Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis-H testlerinden yararlanılmıştır. Buna göre Kruskal Wallis-H testi şu değişkenler için yapılmıştır: okul öncesi öğretmenin, yaşı ve mesleki kıdemi iken ebeveynler açısından anne ve babanın yaşı, anne ve babanın eğitim düzeyi, anne ve babanın mesleği şeklindedir. Mann-Whitney U testi şu değişkenler için yapılmıştır: okul öncesi öğretmenler açısından: konuya ilişkin ders alma, eğitim düzeyi, iken ebeveynler açısından anne ve babanın birlikte yaşama durumu, aile yapısı, anne ve babanın çalışma durumu. Diğer yandan öğretmen ve ebeveynlerin TCAÖ düzeylerine göre karşılaştırılması ise Wilcoxon Testi ile yapılmıştır.

Sonuçlar: Çalışmada okul öncesi öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algılarının ebeveynlere kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bunun nedeninin öğretmenlerin daha fazla çocuklar karşılaştıkları ve lisans eğitimlerinin toplumsal cinsiyet algısını kapsadığı varsayılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Ebeveyn, Okul Öncesi Eğitim, Okul Öncesi Öğretmenleri

ABSTRACT

Purpose: In this study, we examined the gender perceptions of parents and preschool teachers..

Method and Materials: In the research population, we determined 78 preschool teachers who served as teachers in schools affiliated to the Ministry of National Education in the Üsküdar district of Istanbul. Also, we included 330 parents who lived in the same district in our study. We gathered them using simple random sampling. To collect data, we prepared an "Information Form for Demographic Features of Parents" that consisted of 13 items and an "Information Form For Demographic Features of Preschool Teachers" that consisted of 6 items. In addition, we used a one-dimensional and 25-item scale that was designed as a 5-point Likert scale for responses called the "Gender Perception Scale" (GPS). We analyzed our data by using SPSS 24. Also, the normality assumption test was measured by using Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests. To measure the variables, we took advantage of Mann-Whitney U and Kruskal Wallis-H tests. We used the Kruskal Wallis-H test for variables of age and professional experience of preschool teachers and the age of parents, education level, and their professions. We used the Mann-Whitney U test for the variables of taking relative courses and education level of preschool teachers and marital status (separated or not) of parents, family structure, and their working status. On the other hand, we compared the social gender perception scale (SGPC) scores of preschool teachers and parents by using the Wilcoxon Test.

Results: When we compared the teachers and parents, we observed that the gender perception of the teachers was higher than that of the parents. We assume that it is because the teachers encounter more children than the parents, and their undergraduate education covers more courses about gender perception than parents.

Keywords: Gender Perception, Parents, Preschool Education, Preschool Teachers

GİRİŞ

Modern döneme kadar cinsiyet yalnızca biyolojik olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla kadın ve erkek olmak bakımından insanların fizyolojik ve biyolojik özelliklerine göre bazı ayrımlar ve anlamlar yüklenmiştir. Açık ki insan doğmakla biyolojik olarak bir cinsiyet sahibi olur. Toplum bakımından ne roller üstlenmesi gerektiğine de dolayısıyla kendi tercihi olmayan bir cinsiyete ait olması gibi tesadüfi bir durum belirleyici olmaktadır (Yurtkulu vd, 2022; Saraç, 2013).

Çalışmada okul öncesi öğretmenlerin ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin "çocuk" tanımından bahsedilmelidir. İlgili sözleşmeye göre çocuk, daha erken yaşta yasal olarak reşit ilan edilme durumları hariç olmak üzere on sekiz yaşına gelmemiş her insan olarak tanımlanmaktadır. Çocuk ailenin bir üyesidir. Ailenin en küçük üyesi çocuktur. Çocuğun toplumsal kuralları öğrenmesi, çevresini tanımlaması ve anlamlandırması da dolayısıyla aile üzerinden tatbik olunmaktadır. Öyleyse ailede ebeveynlerin "kadın" ve "erkek" imgelerine yüklediği anlamlar doğrudan çocuk üzerinde de belirleyici olabilmektedir. Bu bağlamda çocuğun biyolojik olarak sahip olduğu cinsiyet üzerinden ebeveynlerin çocuğa yönelik muameleleri, onu belirli bir davranış kalıbı içerisine dahil etmeye yönelik olarak da okunabilir. Dolayısıyla bu durumun aile bireyleri tarafından çocuğa yönelik bir dayatma olduğu da düşünülmektedir. Bunu yaparak esasen çocuğun ileride kendisinin belirli yönde bir cinsiyet rolü üstlenmesi sağlanırken çocuğa da bir tercih hakkı tanınmamış olmaktadır (Aytekin vd, 2016)

Çocukların toplumsal cinsiyet algıları üzerinde belirleyici olan ve toplumsallığa ilişkin ilk gözlem ve eğitim alanları olan ebeveynlerin ve okul öncesi öğretmenlerin konuya ilişkin algılarının ne olduğu ve karşılaştırılmalarının yapılması amaçlanmaktadır. Açık ki çocuk, henüz bebeklik dönemi sona ermeden, 18 aylıkken bu tür farklılıkları hissetmeye başlar. Bu hissiyat, çocuğun ebeveyn tarafından yönlendirilmesi ile şekillenir. Çocuğun oynamasına izin verilen oyuncak türleri, giysiler, oyuncak, mobilya gibi eşyaların renkleri, çocuğa yönelik olarak sarf edilen sözcüklerin seçilmesi gibi unsurlar toplumsal cinsiyetin oluşmasında önemli olmaktadır. Aynı şekilde okul öncesi öğretmenleri de ebeveynlerden sonra, çocuklar için bir rehber konumundadır. Öğretmenlerin sınıftaki davranışları, çocuklara yönelik olarak sergilediği tutum, eğilim ve öğretmenin kişilik özelliklerini sergileme şekli de çocukların toplumsal cinsiyet algılarının şekillenmesine katkı sağlar. Bu katkı bilinçli tercihlerin bir ürünü olabileceği gibi kendiliğinden ve bilinçsiz şekilde icra edilen davranışların da etkisi yoluyla olabilmektedir.

Bu noktada toplumsal cinsiyet kavramının ortaya çıkışından ve içeriğinden bahsetmek gerekmektedir. Kavram, literatür tarafından üretilmiş modern bir kavramdır. Konunun hassasiyetini ve ruhunu yansıtmak anlamında yetersiz görülebilir. Çünkü Türkçe'de cinsiyet, "bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiği ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks" şeklinde biyolojik ağırlıklı olarak tanımlanmaktadır. (TDK, 2022). Bundan dolayı toplumsal cinsiyet, salt biyolojiden farklı bir anlam taşımaktadır. Bu amaçla, cinsiyet isminin "toplumsal" kelimesi ile sıfatlandırılması söz konusudur. Buna karşın, İngilizce literatür ise bu kavramı "gender" kavramı ile ele alır. Kavramı, özellikle biyolojik anlamdaki farklılıklardan ziyade sosyal ve kültürel farklılıklara atıf yapılan durumlar ve bir grup olarak hususi bir kategoriye aidiyet söz konusu olduğunda, kadın ve erkek olma durumunu tanımlar. (Oxford Dictionaries, 2022)

Toplumsal cinsiyet, bireyin ne şekilde davranması gerektiğine ilişkin davranış kurallarının toplum tarafından belirlenmesi; bir toplumsal durum karşısında bireyin ortaya koyması gerekli görülen işlemlerin, gerçek edimlerinin tamamı ya da ondan beklenen davranış kalıpları olarak tanımlanabilir (Vatandaş, 2007), İngiliz sosyolog Ann Oakley (1927) tarafından kaleme alınan *Sex, Gender, Equality (Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum)* isimli çalışmada ilk kez kullanılmıştır. Konunun teşekkül ettirdiği sorunsal, çoğunlukla feminist öğreti tarafından ele alınan bir kavram olarak dikkat çekmektedir. Bu noktada "biyolojik belirlenmişlik" (*biological determinism*) ve "cinsiyet tanımlaması" (*gender terminology*) gibi iki gruptan bahsetmek gerekmektedir.

Biyolojik belirlenmişlik, biyolojik anlamda cinsiyet ile toplumsal anlamda ele alınan cinsiyet (*gender*) arasında bir eş-kapsayıcılık olduğunun ileri sürülmesidir. Bu demektir ki biyolojik olarak kadın olanlar kadındırlar; biyolojik olarak erkek olanlar ise erkektirler. Kadına ve erkeğe anlam yükleyen, kromozomlar, cinsel organlar, hormonlar ya da diğer fiziksel ölçütlerdir. Bu salt ve öylesine bir tanım değildir. Bu görüş, indirgemeci bir görüştür. Buradan bazı çıkarımlar yapılmaktadır. Örneğin, insanların psikolojik, toplumsal ve davranışsal şablonlarının da kadınların ve erkeklerin biyolojik olarak sahip oldukları metabolik durumlar olduğu savunulmaktadır. O zaman bir kadın, varsayımsal olarak pasif, muhafazakâr, miskin, durağan ve politikaya ilgisiz olacaktır; (olmalıdır!). Aynı şekilde erkekler ise tutkulu, değişken ve bu nedenle toplumsal ve politik meselelere karşı duyarlı olacaktır (olmalıdır!). Feministler bu iddiayı desteklemez. Feminist yazarların iddiası ise kadınlar ve erkekler arasındaki psikolojik ve davranışsal farklılıkları biyolojik nedenlere bağlamanın yanlış olduğu, bu

davranış farklılıklarının toplumsal alışkanlıklardan ileri geldiğidir. (Mari, 2019) Böylece bu yazarlar, konuyu toplumsal bir boyutta ele almaktadır. Cinsiyet de buradan tanımlanır. “Gender” kavramını bu nedenle “sex” kavramına tercih ederler.

Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet (*Sex and Gender*) isimli çalışmasında, Robert Stoller de bu durumu şu şekilde ifade eder: (Oakley, 158-159)

“Toplumsal cinsiyet, biyolojik çağrışımları olan bir terimden ziyade psikolojik ve kültürel bir terimdir. Eğer cinsiyetler için uygun terimler “erkek” ve “kadın” ise, o zaman toplumsal cinsiyetler için uygun terimler “maskülen” ve “feminen” olur; bu sonrakiler belki de tam anlamıyla biyolojik cinsiyetten bağımsızdır. Toplumsal cinsiyet, bir kimsede bulunan maskülenite veya feminenitenin miktarıdır ve açıkça pek çok insanda her ikisinden de biraz bulunurken normal bir erkekte maskülenite, normal bir kadında da feminenite ağır basar.”

Toplumsal cinsiyet, bir toplumda kadınlar ve erkekler için belirlenen bazı davranış şablonlarını içermektedir. Bunların belirlenimi ise kültür ve gelenekler üzerinden olabileceği gibi aynı zamanda eğitim, din ve diğer sosyal kurumlar tarafından da olabilir. Bu davranış şablonu toplumsal roller, yükümlülükler, davranışlar, konumlar, beklentiler, güç ve ayrıcalıklar, hak ve fırsatlar üretir. (Ecevit, 2021: 9) O zaman, toplumun zihin dünyasında bir “kadın” imgesi vardır; kadınlar bu imgenin sınırları içerisinde kalmalıdır. Kadınlar, kendilerine çizilen sınırlar içerisinde kadın olarak kalmalıdır. Buradan hareketle, mademki “gender” toplumsal ve siyasal bir düşüncenin sonucudur, öyleyse toplumsal ve siyasal faaliyetler yoluyla bu zihni yapının değiştirilmesi gerekmektedir. (Mari, 2019).

Toplumsal cinsiyet teorisi farklı kuramlar tarafından ele alınmaktadır. Bu çalışmada bunları ayırt edici yönleriyle kısaca şu şekilde ele almak mümkündür (Yıldız, 2019):

- *Psikanalitik teori:* Kavramın libido kavramsallaşması üzerinden tanımlandığı görülmektedir. Bu dönem oral ve anal dönemlerin olduğu ilk dönem, 18-24. aylar arasındaki ikinci dönem, oedipus (erkek çocukları için) ve elektra (kız çocukları) komplekslerinin görüldüğü üçüncü dönemdir.

- *Sosyobiyolojik teori:* İnsanların genetik kodlarını nesiller arasında aktararak taşıdıklarına yönelik bu teoride aynı amaçlar doğrultusunda cinsiyet rolleri de nesiller arasında aktarılmaktadır. Böylece her cinsiyetin yatkın olduğu hususlar bu aktarım yoluyla pekişmektedir.

- *Sosyal rol teorisi:* Aynı davranış türlerinin sürekli ortaya konulması dolayısıyla ortaya çıkan alışkanlık nedeniyle bir yatkınlık ortaya çıkar. Ayrıca teoride, toplumsal baskı da toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında bir rol üstlenmektedir. Bu baskı da açıktır ki toplum ya da ekonomik statü değişikçe değişir

- *Sosyal öğrenme teorisi:* Cinsiyet rolleri, edimsel koşullanma, model alma ve taklit ile ortaya çıkmaktadır. Davranışların ödül/cezaya tabi tutulması bu koşullanmayı sağlar. Toplumca ortaya konulan davranış kalıplarına uyan, kendi cinsiyetine atanan şablona tabi olan çocuklar ödüllendirildikçe bunu sürdürür. Aksi halde cezalandırılır ve yine bu alana çekilmeye çalışılır.

- *Bilişsel gelişim kuramı:* Çocuklar kendi cinsiyet kalıplarını kendileri geliştirir. Bunu toplumsal yaşantıya dahil olarak yaparlar. Buna sosyalleşme denir. Önce cinsiyet kimliği oluşur sonra cinsiyetin sürekliliği kavranır. Akabinde ise buna bağlı durumların değişmediği kavranır (cinsiyet tutarlılığı).

- *Toplumsal cinsiyet şema teorisi:* Teori hem bilişsel gelişim hem de sosyal öğrenme teorilerini harmanlar. Dolayısıyla hem çevresel baskılar hem de çocuğun bu baskılar sürecinde ortaya koyduğu bilişsel gelişim çocuğun cinsiyet rollerini öğrenmesini ve sergilemesini netice verir. Bu teori çoğunlukla benimsenmiş olan teoridir.

Bu araştırma çocukların toplumsal cinsiyet kavramına ilişkin hayata geldiklerinden itibaren ilk izlenimlerinin ve fikirlerinin oluşmasını sağlayan iki yetişkin grubunu oluşturan ebeveynler ve okul öncesi öğretmenlerinin konu üzerindeki algılarının tespit edilmesi okul öncesi dönem çocukları açısından oldukça önemlidir. Bunun ışığında aşağıda bulunan problem meydana çıkmıştır.

Okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyete ait algılarının neler olduğu, bu iki grup arasında toplumsal cinsiyet algıları bakımından ne türden benzeşme ve farklılıkların bulunduğu ortaya çıkarılması bu araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Araştırmanın temel probleminin yanı sıra aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Okul öncesi öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algı düzeyi; yaş, kıdem, eğitim durumu, toplumsal cinsiyet ile ilgili bir ders alma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- Ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algı düzeyleri; çocuklarının cinsiyet dağılımı, sayısı, ebeveynlerin yaşı, aile kurumunun devamlılığı (boşanmışlık durumu), eğitim durumları, meslekleri, çalışma durumu ve aile yapısına göre farklılaşmakta mıdır?
- Aynı zamanda bu iki grup arasında (okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynler) toplumsal cinsiyet algısı bakımından istatistiksel bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırma kapsamında model olarak bir nicel araştırma yöntemi olan tarama yöntemi tercih edilmiştir. Bu model, devamlılık arz eden durumu olduğu şekliyle aktarmayı hedefleyen bir model olarak karşımıza çıkmaktadır (Karasar, 2021). Bu çalışmada da araştırmaya konu olan okul öncesi eğitimi öğretmenleri ile ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algısı kavramını nasıl algıladıkları belirlenmeye çalışıldığından ve bu iki farklı grubun algılarının karşılaştırılmasını yapıldığından tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul Üsküdar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev alan okul öncesi öğretmenleri ve bu kurumlarda yer alan çocukların ebeveynleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yukarıda tanımlanan evrenden seçilen 78 okul öncesi öğretmeni ve 330 çocuğun ebeveynleridir. Örneklem seçiminde seçkisiz örnekleme yöntemleri arasında yer alan küme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem kendi bünyesinde bulunan özellikler açısından benzerlik taşıyan grupların rastgele seçimini esas alması bakımından dikkat çekmektedir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Öncelikli olarak seçkisiz olarak okullar belirlenmiş ve okullarda bulunan okul öncesi öğretmenleriyle iletişime geçilerek sınıflarında bulunan ebeveynlere ulaşılmıştır.

Küme yöntemi bağlamında belirlenen gruplar ile ilgili olarak demografik özellikler şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 1: Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	77	98,72
	Erkek	1	1,28
Yaş	21-30 yaş	10	12,82
	31-40 yaş	44	56,41
	41 yaş ve üstü	24	30,77
Kıdem	1-10 yıl	26	33,33
	11-20 yıl	43	55,13
	21-30 yıl	9	11,54
Eğitim Düzeyi	Ön lisans	1	1,28
	Lisans	68	87,18
	Yüksek Lisans	9	11,54
	Doktora	0	0,00
Toplumsal Cinsiyete Yönelik Ders Alma	Evet	11	14,10
	Hayır	67	85,90
Toplumsal Cinsiyete Yönelik Eğitim Alma	Evet	0	0,00
	Hayır	78	100,00

Tablo 1'e göre örneklemdaki öğretmenlerin yalnızca 1'i erkektir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası %56,41'i 31-40 yaş aralığındadır. Öğretmenlerin yarısından çoğu %55,13'ü 11-20 yıl arasında kıdeme sahiptir. Eğitim düzeyi açısından öğretmenlerin çoğunluğu %87,18 lisans mezunudur. Öğretmenlerin oldukça az bir kısmı %14,10 toplumsal cinsiyete yönelik ders almıştır. Buna ek olarak örneklemda toplumsal cinsiyete yönelik eğitim olan hiç öğretmen bulunmamaktadır.

Tablo 2: Ebeveynlerin Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Çocuk Sayısı	1 çocuk	94	28,48
	2 çocuk	159	48,18
	3 çocuk ve üzeri	77	23,33
Anne Yaş	21-30 yaş	36	10,91
	31-40 yaş	218	66,06
	41-50 yaş	71	21,52
	51 yaş ve üstü	5	1,52
Baba Yaş	21-30 yaş	6	1,82
	31-40 yaş	174	52,73
	41-50 yaş	123	37,27
	51 yaş ve üstü	27	8,18
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	30	9,09
	Ortaokul	28	8,48
	Lise	110	33,33
	Ön lisans	30	9,09
	Lisans	115	34,85
	Yüksek Lisans	14	4,24
	Doktora	3	0,91
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	33	10,00
	Ortaokul	28	8,48
	Lise	120	36,36
	Ön lisans	10	3,03
	Lisans	123	37,27
	Yüksek Lisans	10	3,03
	Doktora	6	1,82
Anne Meslek	İşçi, Tekniker, Teknisyen	11	3,33
	Memur	63	19,09
	Esnaf, Serbest Meslek ve Zanaatkar	25	7,58
	Diğer	35	10,61
	Emekli	2	0,61
	Ev Hanımı	194	58,79
Baba Meslek	İşçi, Tekniker, Teknisyen	44	13,33
	Memur	48	14,55
	Esnaf, Serbest Meslek ve Zanaatkar	117	35,45
	Diğer	116	35,15
	Emekli	5	1,52
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	99	30,00
	Çalışmıyor	231	70,00
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	319	96,67
	Çalışmıyor	11	3,33
Aile Yapı	Çekirdek Aile	295	89,39
	Geniş Aile	35	10,61

Tablo 2'ye göre ebeveynlerin çoğunluğunun %48,18 2 çocuk sahibi olduğu görülmüştür. Yaş düzeylerine göre ise hem annelerin hem babaların yarısından fazlası 31-40 yaş düzeyi aralığındadır. Çocukların ebeveynlerinin hepsi sağ ve sadece 9 tanesinin anne-babası ayrıdır. Annelerden yalnızca bir tanesi üvey iken babaların hepsi özdür. Anne ve baba eğitim düzeyi açısından lise ve lisans mezunu sayısının diğer eğitim düzeylerinden fazla olduğu ve bu iki eğitim düzeyinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Anne mesleği açısından yarısından biraz fazla bir grubu %58,79 ev hanımları oluşturmaktadır. Baba mesleği açısından ise çoğunluğu esnaf, serbest meslek erbabı ve zanaatkar %35,45 kategorisi oluşturmaktadır. Annelerin çoğunluğu çalışmıyor iken babaların çoğu çalışmaktadır. Çocukların aile yapısı büyük bir çoğunlukla %89,39 çekirdek ailedir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada araştırma dönemi olarak 2021-2022 eğitim-öğretim yılı tercih edilmiştir. Aynı zamanda çalışmada kullanılması maksadıyla bir ölçekten (Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği) yararlanılmıştır. Araştırma Covid-19 Pandemisi döneminde yapıldığı için pandemi döneminin sebep olduğu belirli şartlar altında gerçekleştirilmiştir. Çalışma 78 okul öncesi öğretmeni ve 330 ebeveyn ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada veriler, ebeveynler için hazırlanan 13 maddeden oluşan Ebeveyn Demografik Bilgi Formu ile okul öncesi öğretmenleri için hazırlanan 6 maddeden oluşan Öğretmen Demografik Bilgi Formu ve Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği (TCAÖ) ile elde edilmiştir. TCAÖ tek boyutlu bir yapıdadır ve 25 maddeden oluşmaktadır. Yanıtlar 5'li likert şeklinde teşekkül ettirilmiştir. Buna göre 1 – Tamamen katılmıyorum iken 5-Tamamen Katılmıyorum şeklindedir. Ölçeğin güvenilirliği Cronbach Alfa katsayısı iç tutarlılık ölçüsü ile hesaplanmıştır. Hesaplama neticesinde ölçüm 0,872 neticesini vermiştir. Bu, ölçümlerin güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Cronbach Alfa değerinin 0,6 ve 0,7 arasında olması kabul edilebilir bir güvenilirliğe sahip olduğunu ortaya koymakta iken çalışmada ebeveynler açısından 0,601, öğretmenler açısından 0,627 olarak hesaplama yapılmıştır (George ve Mallery, 2003).

TCAÖ Duyan tarafından 2013 yılında hazırlanmıştır. Kullanım izni kendisinden e-posta yoluyla alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizleri

Veriler 2021 Aralık-2022 Şubat aralığında toplanmış, sonuç olarak 78 öğretmen ile görüşmeler yapıp, öğretmenler aracılığı ile 330 ebeveyne ulaşılarak tamamlanmıştır. Veri analizi SPSS 24 programı üzerinden yapılmıştır. Öğretmenlerin ve ebeveynlerin bu normallik varsayımı, normallik testleri üzerinden incelenmiştir. Bu normallik testleri, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleridir. Tablo 3'te görüldüğü üzere öğretmenlerin TCAÖ'leri en az bir kategori bakımından anlamlı bir sonuç ortaya koymuştur. Bu bağımsız değişkenler, normallik varsayımı ihlal ortaya koyduğundan parametrik olmayan metotlar tercih edilmiştir.

Tablo 3: Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeklerinin Bağımsız Değişkenlere Göre Kolmogorov-Smirnov-Wilk Testlerine Göre Sonuçları

Değişken	Grup	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	s.d	p	İstatistik	s.d	p
Yaş Düzeyi	21-30 yaş	0,167	10	0,200	0,923	10	0,382
	31-40 yaş	0,182	44	0,001*	0,865	44	0,000*
	41 yaş ve üstü	0,175	24	0,057	0,878	24	0,008*
Kıdem	1-10 yıl	0,171	26	0,049*	0,815	26	0,000*
	11-20 yıl	0,194	43	0,000*	0,900	43	0,001*
	21-30 yıl	0,214	9	0,200	0,840	9	0,058
Eğitim Düzeyi	Lisans	0,163	68	0,000*	0,857	68	0,000*
	Yüksek Lisans	0,218	9	0,200	0,940	9	0,585
Eğitim Alma Durumu	Evet	0,252	11	0,049*	0,686	11	0,000*
	Hayır	0,148	67	0,001*	0,899	67	0,000*

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Tablo 3'e göre öğretmenlere ait toplumsal cinsiyet algı puanları bütün bağımsız değişkenlerin en az bir kategorisi için istatistiksel olarak anlamlı sonuç göstermiş ve bağımsız değişkenlerin hepsi için normallik varsayımı ihlal edilmiştir.

Tablo 4: Ebeveynler İçin Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeklerinin Bağımsız Değişkenlere Göre Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk Testi Sonuçları

Değişken	Grup	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		İstatistik	s.d	p	İstatistik	s.d	p
Cinsiyet Dağılımı	Sadece Kız	0,093	91	0,052	0,980	91	0,163
	Sadece Erkek	0,062	89	0,200	0,986	89	0,459
	Kız S, Erkek S, Fazla	0,098	37	0,200	0,946	37	0,072
	Erkek S, Kız S, Fazla	0,185	21	0,060	0,897	21	0,031
	Eşit Sayıda	0,060	92	0,200	0,990	92	0,722
Çocuk Sayısı	1 çocuk	0,063	94	0,200	0,989	94	0,652
	2 çocuk	0,069	159	0,061	0,991	159	0,373
	3 çocuk ve üzeri	0,111	77	0,019*	0,968	77	0,052
Anne Yaş	21-30 yaş	0,124	36	0,174	0,933	36	0,032*
	31-40 yaş	0,063	218	0,034*	0,993	218	0,364
	41-50 yaş	0,107	71	0,042*	0,961	71	0,027*
	51 yaş ve üstü	0,313	5	0,124	0,830	5	0,139
Baba Yaş	21-30 yaş	0,245	6	0,200*	0,861	6	0,193
	31-40 yaş	0,063	174	0,092	0,990	174	0,294
	41-50 yaş	0,116	123	0,000*	0,980	123	0,065
	51 yaş ve üstü	0,183	27	0,021*	0,913	27	0,026*
Aile Birliktelik	Evet	0,068	321	0,001*	0,987	321	0,005*
	Hayır	0,278	9	0,044*	0,821	9	0,035*
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	0,181	30	0,013*	0,926	30	0,039*
	Ortaokul	0,138	28	0,182	0,918	28	0,031*
	Lise	0,070	110	0,200	0,989	110	0,549
	Önlisans	0,100	30	0,200	0,984	30	0,917
	Lisans	0,074	115	0,170	0,988	115	0,433
	Lisansüstü	0,173	17	0,189	0,941	17	0,336
Baba Eğitim Düzeyi	İlkokul	0,194	33	0,003*	0,880	33	0,002*
	Ortaokul	0,134	28	0,200	0,958	28	0,316
	Lise	0,060	120	0,200	0,989	120	0,435
	Önlisans	0,209	10	0,200	0,908	10	0,269
	Lisans	0,087	123	0,024*	0,984	123	0,161
	Lisansüstü	0,168	16	0,200	0,932	16	0,260
Anne Meslek	İşçi, Tekniker, T,	0,237	11	0,085	0,853	11	0,047*
	Memur	0,145	63	0,002*	0,952	63	0,015*
	Esnaf, S,B,, Z	0,168	25	0,066	0,961	25	0,437
	Diğer	0,084	35	0,200	0,979	35	0,715
	Ev Hanımı	0,054	194	0,200	0,981	194	0,009*
Baba Meslek	İşçi, Tekniker, T,	0,122	44	0,101	0,953	44	0,069
	Memur	0,078	48	0,200	0,986	48	0,842
	Esnaf, S,B,, Z	0,077	117	0,088	0,985	117	0,200
	Diğer	0,095	116	0,012*	0,975	116	0,028*
	Emekli	0,198	5	0,200	0,913	5	0,486
Anne Çalışma Durumu	Çalışıyor	0,087	99	0,061	0,978	99	0,100
	Çalışmıyor	0,071	231	0,006*	0,984	231	0,012*
Baba Çalışma Durumu	Çalışıyor	0,062	319	0,005*	0,989	319	0,020*
	Çalışmıyor	0,191	11	0,200	0,917	11	0,291
Aile Yapı	Çekirdek Aile	0,057	295	0,020*	0,985	295	0,004*
	Geniş Aile	0,155	35	0,033*	0,965	35	0,313

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4'e göre ebeveynlere ait toplumsal cinsiyet algı puanları cinsiyet dağılımı ve çocuk sayısı dışındaki bağımsız değişkenlerin en az bir kategorisi için istatistiksel olarak anlamlı sonuç göstermiş ve kalan bağımsız değişkenler için normallik varsayımı ihlal edilmiştir. Bundan dolayı ebeveynlerine ait verilerin karşılaştırılması amacıyla parametrik olmayan yöntemler kullanılmıştır.

Tablo 5: Öğretmenler ile Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeklerinin Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	s.d	p	İstatistik	s.d	p*
Öğretmen	0,161	78	0,000	0,868	78	0,000
Ebeveyn	0,066	330	0,001	0,987	330	0,005

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Tablo 5'e göre öğretmenler ve ebeveynler açısından aynı anda normallik varsayımı ihlal edildiği için Wilcoxon testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çalışmada hem ebeveynler hem de okul öncesi öğretmenlerine yönelik olarak *toplumsal cinsiyet algı ölçeği* (TCAÖ) testleri yapılmıştır. Bu testlerin sonuçları bu başlık altında incelenmiştir. Buna göre Kruskal Wallis-H testi şu değişkenler için yapılmıştır: okul öncesi öğretmenin, yaşı ve mesleki kıdemi iken *ebeveynler açısından* anne ve babanın yaşı, anne ve babanın eğitim düzeyi, anne ve babanın mesleği şeklindedir. Mann-Whitney U testi şu değişkenler için yapılmıştır: *okul öncesi öğretmenler açısından*: konuya ilişkin ders alma, eğitim düzeyi, iken *ebeveynler açısından* anne ve babanın birlikte yaşama durumu, aile yapısı, anne ve babanın çalışma durumu. Diğer yandan öğretmen ve ebeveynlerin TCAÖ düzeylerine göre karşılaştırılması ise Wilcoxon Testi ile yapılmıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin ve Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Algısı Düzeylerine Dair Bulgular

Çalışmada Toplumsal Cinsiyet Algısı Düzeyi (TCAÖ) bağlamında elde edilen bulgular okul öncesi öğretmenleri ve ebeveynler açısından ortaya konulmuştur.

Tablo 6: Öğretmenlerin ve Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeklerine Dair İstatistik

Grup	Art. Ort.	Std. Sapma	Min.	Maks.	Medyan	Mod
Öğretmenler	87,06	6,38	63,00	96,00	89,00	89,00
Ebeveynler	83,86	6,67	58,00	101,00	84,00	84,00

Bu veriye göre öğretmenlerin TCAÖ ile ilgili aritmetik ortalama değeri 87.06 şeklindedir. Ölçekte 25 madde bulunmaktadır. 5'li likert olduğu için bir maddenin en yüksek puanı 5 iken en düşük puan 1'dir. Buna göre $(5-1)/5=0,80$ 'lik aralıklara göre algı düzeyleri değerlendirilmelidir. Dolayısıyla standartlaştırılmış aritmetik ortalama, $(87.06/25)$ 3,36 olarak ortaya çıkmaktadır. Bu değer "orta" düzeydir.

Ebeveynlerin ise aritmetik ortalama 83,86 olarak bulunmuştur. Standartlaştırılmış aritmetik ortalama, $(83,86/25)$ 3,352'tir. Bu verilere göre ebeveynlerin TCAÖ verilerinin orta seviyede olduğu söylenebilir.

Tablo 7: Yaşa ve Kıdeme Göre Öğretmenlerin TCAÖ Test Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	S.d.	χ^2	p	Fark
Yaşa Göre	21-30 yaş	10	42,15	2	1,411	0,494	-
	31-40 yaş	44	41,38				
	41 yaş ve üstü	24	34,96				
Kıdeme Göre	1-10 yıl	26	42,13	2	6,350	0,042*	11-20 yıl > 21-30 yıl
	11-20 yıl	43	41,64				
	21-30 yıl	9	21,67				

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Öğretmenlerin test sonuçlarına göre (Tablo 7) yaşa bağlı TCAÖ ile ilgili olarak, istatistiksel anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\chi^2(2) = 1,411$; $p > 0,05$).

İlgili test sonuçları (Tablo 7), kıdem bakımından öğretmenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulmuştur. Buna göre 11-20 yıl arasında mesleki kıdemi olan öğretmenler bakımından sonuçlar lehe görünmektedir ($\chi^2(2) = 6,350$; $p < 0,05$).

Tablo 8: Eğitim Düzeyine ve Ders Alma Durumuna Göre Öğretmenlerin Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçekleri Test Sonuçları

Eğitim Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Lisans	68	39,46	2683,00	275,000	0,622
Yüksek Lisans	9	35,56	320,00		
Ders Alma					
Evet	11	45,00	495,00	308,000	0,384
Hayır	67	38,60	2586,00		

Tablo 8'de görüldüğü üzere lisans mezunu öğretmenlerin sıra ortalaması daha yüksektir. Fakat Test sonuçları ($p > 0,05$) olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Konuya ilişkin ders alan öğretmenlerin sıra ortalaması diğer öğretmenlere göre daha fazladır. Fakat bu test sonuçları ($U=308,000$) istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç tespit edilmemiştir (Tablo 8).

TCAÖ ile ilgili olarak çalışmada incelenen bir diğer değişken de annelerin ve babaların yaşı olarak belirlenmiştir. Bu durum Tablo 9'da gösterilmiştir. Bulgular göstermektedir ki sıra ortalaması en çok 31-40 yaş aralığında olan anneler (168,23) için ortaya çıkmakta iken bu durum 51 yaş ve üstü olan annelerde en düşüktür (144). Babalarda ise durum 21-30 yaş aralığındakiler (209,42) ve 51 yaş ve üzeri (127,64) olarak belirmiştir. Çalışmada yaş gruplarına bağlı olarak anlamlı bir istatistiksel farklılık bulunamamıştır (Tablo 9).

Tablo 9: Annelerin ve Babaların Yaşına Göre Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Test Sonuçları

Anne Yaş Düzeyi	N	Sıra Ort.	S.d.	χ^2	p	Fark
21-30 yaş	36	160,71	3	0,678	0,878	-
31-40 yaş	218	168,23				
41-50 yaş	71	161,06				
51 yaş ve üstü	5	144,00				
Baba Yaş Düzeyi						
21-30 yaş	6	209,42	3	6,302	0,110	-
31-40 yaş	174	170,54				
41-50 yaş	123	164,53				
51 yaş ve üstü	27	127,67				

Annelerin ve babaların eğitim düzeyleri ayrı ayrı teste tabi tutulup, tablolaştırılmıştır. Bu tablolarla eğitim düzeyinin TCAÖ düzeyleri üzerinde bir etki ortaya koyup koymadığı incelenmiştir. Tablo 10 incelendiğinde annelerin eğitim düzeyine göre sıra ortalaması değişiklik göstermektedir. En yüksek sıra ortalaması 297,41 ile lisansüstü eğitim düzeyine sahip anneler iken ilköğretim mezunu anneler 146,40 ile en düşük seviyededir. Diğer yandan eğitim düzeyi bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durum babalar açısından da benzerdir. Babaların eğitim düzeyi bakımından en yüksek sıra ortalaması Ön lisans (183,45) mezunu babalarda iken en düşük ilköğretim mezunu babalar (150,18) olarak görülmektedir. Benzer şekilde eğitim düzeyi, babaların TCAÖ düzeyi düşünüldüğünde anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır (Tablo 10).

Tablo 10: Annelerin ve Babaların Eğitim Düzeyine Göre Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Test Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	S.d.	χ^2	p	Fark
İlkokul	30	146,30	5	6,130	0,294	-
Ortaokul	28	169,96				
Lise	110	157,67				
Ön lisans	30	181,07				
Lisans	115	166,66				
Lisansüstü	17	207,41				
Baba Eğitim Durumu						
İlkokul	33	150,18	5	2,238	0,815	-
Ortaokul	28	182,05				
Lise	120	164,48				
Ön lisans	10	183,45				
Lisans	123	166,60				
Lisansüstü	16	156,13				

Annelerin ve babaların ayrı ayrı test sonuçlarının elde edildiği bir diğer bağımsız değişken meslekleridir. Tablo 11'de sırasıyla, anne ve babaların mesleklerinin TCAÖ üzerindeki etkisi tablolandırılmıştır. Buna göre, annelerin meslekleri bakımından en yüksek sıra ortalaması esnaf, serbest meslek ve zanaatkarlık iken en düşük sıra ortalaması 149,23 ile işçi, tekniker ve teknisyen grubundadır. Diğer yandan bu grupta istatistiksel açıdan anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir. Özellikle memurluk mesleğini icra eden anneler ile ev hanımı anneler bakımından sonuçlar memur anneler lehinedir. Babalar bakımından ise işçi, tekniker ve teknisyenlerin sıra ortalaması 190,88 ile en yüksek seviyededir. Buna karşın Emekli grubundaki babaların sıra ortalaması 80,40 ile en düşük seviyededir. Test istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar üretmiştir. Bu sonuçlar işçi/tekniker/teknisyen ve emekli grupları bakımından ilki lehine sonuç üretmiştir (Tablo 11).

Tablo 11: Annelerin ve Babaların Mesleklerine Göre Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Test Sonuçları

Anne Meslek	N	Sıra Ort.	S.d.	χ^2	p	Fark
İşçi, Tekniker, Teknisyen	11	149,23	4	10,416	0,034*	Memur > Ev Hanımı
Memur	63	192,61				
Esnaf, Serbest Meslek Erbabı ve Zanaatkar	25	185,50				
Diğer	35	170,97				
Ev Hanımı	194	152,36				

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır

Baba Meslek	N	Sıra Ort.	S.d.	χ^2	p	Fark
İşçi, Tekniker, T	44	190,88	4	0,024*		İşçi, tekniker, teknisyen > Emekli
Memur	48	146,64				
Esnaf, S, B, Z	117	157,16				
Diğer	116	175,76				
Emekli	5	80,40				

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Çalışmada ayrıca anne ve babanın çalışma durumuna göre TCAÖ düzeyleri ölçülmüştür. Bu ölçümler sırasıyla Tablo 12'de gösterilmiştir. Buna göre, anneler bakımından, testte istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farklılık çalışan anneler lehinedir. Benzer bir sonuca babalar ile ilgili olarak da ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan babaların çalışma durumu da istatistiksel olarak TCAÖ düzeyinde anlamlı bir farklılık ortaya koyarken bu farklılık, anneler bakımından olduğu gibi, çalışan babalar lehine belirmiştir (Tablo 12).

Tablo 12: Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Test Sonuçları

Anne Çalışma	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Evet	99	186,32	18446,00	9373,000	0,009*
Hayır	231	156,58	36169,00		
* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır					
Baba Çalışma	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Evet	319	167,92	53565,50	983,500	0.013*
Hayır	11	95,41	1049,50		

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

Çalışmada son olarak öğretmenler ile ebeveynlerin TCAÖ'leri karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma neticesinde öğretmenlerin TCAÖ sonuçlarının ebeveynlerin TCAÖ sonuçlarından farklı olduğuna yönelik olarak anlamlı bir istatistiksel farklılık tespit edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13: Öğretmenler ve Ebeveynlerin Toplumsal Cinsiyet Algı Ölçeği Test Sonuçlarının Karşılaştırılması

Öğretmen – Ebeveyn	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	z	p
Negatif Sıra	59	40,99	2418,5	-4,373	0,00*
Pozitif Sıra	19	34,87	662,5		
Eşit	0				

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı farklılık vardır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Literatürde yapılan pek çok çalışma, farklı branşlardaki öğretmenlerin ya da öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyete yönelik olarak algılarının orta-üst bir konumda yer aldığını ya da olumlu olduğunu ifade etmektedir (Akkoç, 2014; Onurluer, 2020; Ünal, Tarhan ve Köksal, 2017; Uygun ve Önsan, 2020). Çalışmada da okul öncesi öğretmenlerinin TCAÖ ortalamaları 3,36'dır ve bu değer yüksek (3,40) seviyesine yakın olduğundan yüksek düzeye yakın olarak değerlendirilmiştir.

Benzer şekilde, bazı yazarlar okul öncesi öğretmenlerin kıdemlerinin TCAÖ ile ilgili anlamlı bir farklılık oluşturabileceğine dair sonuçlara ulaşmıştır. Örneğin Yıldız'ın çalışmasında, meslekte 1-10 yıl arasında bir tecrübeye sahip olan öğretmenlerin toplumsal cinsiyet söylem değerleri bakımından 11-20 yıl arasında kıdeme sahip olan okul öncesi öğretmenlerin ortalama puanlarından daha düşük bir puana sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Yıldız, 2019). Çalışmada ulaşılan sonuçlar da kıdemle istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık ortaya koyduğunu göstermektedir. Zira çalışmamızda da 11-20 yıl arasında kıdemi bulunan öğretmenlerin ortalama puanları 21-30 yıl arasında kıdemi bulunan öğretmenlere kıyasla anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni ise yaygınlaşan kitle iletişim araçları dolayısıyla toplumsal eşitliğe yönelik bilgi sahibi olma durumu, genç nesil öğretmenler bakımından daha mümkün görünmektedir. Diğer yandan çalışmada ailelerin birliktelik durumunun (*boşanma ya da ebeveynlerden birinin ölümü vs*) toplumsal cinsiyet konusuna dair farkındalık üzerinde belirleyici olmadığı görülürken bu sonuç literatürde elde edilen bulgularla da tutarlıdır (Dinç, 2018). Keza aile yapısı da çalışmada toplumsal cinsiyet algısı üzerinde belirleyici bir etken olarak tezahür etmemiştir. Buna göre bir ailenin geniş aile ya da çekirdek aile olmasının toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Bu sonuç da literatürde ulaşılan sonuçlar ile benzerlik göstermektedir (Atış, 2010; Özpulat, 2016; Akkoç, 2018; Kul Uçtu ve Karahan, 2016; Gönenç vd, 2018).

Çalışmada ulaşılan bulgular arasında, literatürden farklılaşan hususlar olduğu söylenebilir. Örneğin uluslararası literatür, öğretmenlerin konuya ilişkin ders almış olmalarının toplumsal cinsiyet algılarına olumlu etki ettiğine dair sonuçlar üretmiş ise de (Dezolt ve Hull, 2001) Bu çalışmada bu yönde bir farklılaşma ortaya çıktığını tespit edilememiştir. Aynı şekilde pek çok çalışma, annelerin toplumsal cinsiyet algılarının babalara kıyasla daha yüksek olduğuna (Kaçar, 2019; Guzman, 1996; Batga, 2014) ya da ebeveynlerin yaşının bu noktada bir farklılaşma ortaya koyduğuna (Valentova, 2012) dair bulgular elde etmiştir. Fakat bu değişkenlerin hiçbirisi çalışmamızda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma ortaya koymamıştır. Literatürdeki sonuçlar ile ayrıştığımız bir diğer husus da anne ve babanın eğitim düzeyinin toplumsal cinsiyet

algısı üzerindeki etkisine dairdir. Çalışmada ne annenin ne de babanın eğitim düzeyi toplumsal cinsiyet algısı üzerinde belirgin bir etkiye sahiptir. Literatürde bazı çalışmalar annenin eğitim düzeyinin olumlu katkı sağladığına (Zeyneloğlu, 2008; Çetinkaya, 2013; Atış, 2010) yönelik tespitlerde bulunmuştur. Bu çalışma, annenin eğitim düzeyinin olumlu katkı sağladığını gösteren çalışmalardan ayrılmaktadır. Fakat babanın eğitim düzeyinin etkisizliği konusunda literatürle benzer bulgular elde ettiğimiz görülmektedir (Arıcı, 2011; Çetinkaya, 2013; Aydın vd, 2016; Atış, 2010; Dinç ve Çalışkan, 2016).

Çalışmada yukarıda görüldüğü üzere, annenin çalışması ve yaptığı meslek grubunun niteliği, aynı şekilde babanın çalışması ve meslek grubunun niteliği toplumsal cinsiyet algısı üzerinde etkili olabilmektedir. Literatürde farklı yazarlar bu değişken ile toplumsal cinsiyet algısı üzerinde anlamlı bir ilişki bulamadıklarını ifade etmişlerdir (Dinç ve Onurluer, 2019). Bunun nedeni yazarların tercih ettiği örneklem grubundan kaynaklı olabilir.

Çalışmanın literatüre en önemli katkılarından biri okul öncesi öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısını ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algıları ile kıyaslanmasıdır. Sonuç olarak, çalışmada okul öncesi öğretmenlerin toplumsal cinsiyet algısının ebeveynlerinkine kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeni, ebeveynlerin genellikle kendi çocuklarını gözlemlemelerine karşın, öğretmenlerin çok farklı çevrelerde yetişmiş çocuklar ile aynı ortam içerisinde bulunmaları; düzenli olarak gözlem yapmaları, onlara liderlik ve rehberlik etmeleri ile mezun oldukları bölümlerde aldıkları eğitimin toplumsal cinsiyet algısı konusunda kazanım sağlaması olarak düşünülebilir.

Toplumsal cinsiyet algısına yönelik farkındalığı arttırmak adına eğitimcilerle özgü ve kamusal önerilerde bulunulabilir. Toplumsal cinsiyet algısının gelişmesi için bazı adımlar atılabilir. Bilhassa okul öncesi öğretmenlerinin farkındalıklarını arttırmak adına ders, kurs, seminer gibi programlar düzenlenebilir. Bu dersler öğretmen adayları için lisans müfredatına eklenebilir. Okul öncesi eğitiminin birer paydaşı olan öğretmenlerle birlikte ebeveynler, idareciler ve nihayetinde öğrencileri buluşturan ve odağına yaşam stili, dil tercihi ve geleceğe ilişkin bir projeksiyon edinmeyi içeren eğitim programları düzenlenebilir. Ayrıca bu konu kamusal önemi olan bir konudur. Bilinçlenmeyi arttırmak adına, broşür, reklam ve kısa filmler gibi vasıtalar kullanılarak konunun önemi gösterilebilir.

Araştırmacılar adına bazı öneriler getirilebilir. Çalışmada, eğitim alanında, yalnızca okul öncesi öğretmenleri incelenmiştir. Çalışmanın kapsamı genişletilebilir ve farklı branşlar arasında karşılaştırma yapılabilir. Çalışmada kız ve erkek çocuklarına yönelik bir inceleme yapılmamıştır. Kız çocuklarına pozitif ayrımcılığın gerçekleşmesi adına kültürel değişimi tetikleyecek şekilde, kız ve erkek çocuklarını ayrı ayrı ele alan çalışmalar yapılabilir. Anne ve babaya ilişkin farklı değişkenlere çalışmada yer verilmiş ise de çalışmada ebeveynler birlikte ele alınmıştır. Anne ve babalar ayrı ayrı incelenebilir. Çalışmanın evreni bir ilçeyi kapsamaktadır. Evren genişletilerek daha farklı sosyal ve kültürel atmosferde yetişmiş ebeveynler ve öğretmenler kapsama dahil edilebilir. Çalışmaya katılım sağlayan erkek öğretmen sayısı oldukça azdır. Bu nedenle erkek öğretmen sayısını arttırarak farklı çalışmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Arıcı, F. (2011). Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Atış, F. (2010). *Ebeli k/ hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Batga, B. (2014). *Toplumsal cinsiyet rolleri ile bu rollerin iş yaşam dengesine olan etkisi: Özel sektörde bir araştırma*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Can, A. (2022). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çetinkaya, S. K. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne*, 1(2), 21-43.
- Dezolt, D. ve Hull, S. (2001). Classroom and school climate. İçinde J. Worell (Ed.). *Encyclopedia of women and gender* (ss. 257-264). Ca: Harcourt.
- Dinç, A., ve Çalışkan, C. (2016). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Journal of Human Sciences*, 13 (3), 3671-3683.
- Dinç, E., Y. D. (2018). İstanbul'da Bir İlçede Toplumsal Cinsiyet Algısının Araştırılması. [Yayımlanmamış Doktora Tezi] İstanbul Üniversitesi.
- Ecevit, Y. (2021). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Temel Kavramları*. Ankara: Cedin Yayınları.

- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Gönenç, İ. M., Topuz, Ş., Yılmaz Sezer, N., Yılmaz, S., Büyükkayacı Duman, N. (2018). Toplumsal cinsiyet dersinin toplumsal cinsiyet algısına etkisi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7, (1), 22-29.
- Guzman, R. C. (1996). *Attitudes toward traditional versus egalitarian gender roles in dual-earner marriages and their effect on marital satisfaction*. [Master's Thesis], California State University, Long Beach.
- Hearn, J., & Husu, L. (2016). Gender Equality. *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*, 1–3. doi: 10.1002/978.111.8663219.wbegss7.
- Karasar, N. (2021). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kul Uçtu, A., Karahan, N. (2016). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırması Dergisi*, 5(8), 2882-2905.
- Mari, M. (2019). "Feminist Perspectives on Sex and Gender", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Fall 2019 Edition)*, Edward N. Zalta (ed.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/fall2019/entries/feminism-gender/>>.
- Oakley, A. (1972). *Sex, Gender and Society*. England: Gower Publishing.
- Oxford Dictionaries. (2022). Gender. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/gender?q=gender>, (Erişim Tarihi:11.9.2022).
- Onurluer, E. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi [Doctoral dissertation], Anadolu University.
- Özpulat, F. (2016). The relationship between self-efficacy level and gender perception of university students: Beyşehir example. *International Journal of Human Sciences*, 13 (1), 1222.
- TDK. (2022). Cinsiyet. <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 11.9.2022).
- Uygun, K., ve Önsan, Ö. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XIII(2), 99-114.
- Valentova, M. (2012). Gender role attitudes in Luxembourg between 1999 and 2008. *Working Paper*, 2, 1-29.
- Yıldız, S. (2019). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Toplumsal Cinsiyete Yönelik Sınıf İçi Algıları ve Bir Ölçek Geliştirme Çalışması*. [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi], Hacettepe Üniversitesi.

A Comparison of Gender Perceptions of Pre-School Teachers and Parents

Özge ÖZTÜRK^{ORCID}, Handan DOĞAN^{ORCID}

INTRODUCTION AND PURPOSE

In this study, we examined the perception of gender of parents and pre-school teachers. We identified a number of variables for both parents and teachers. Our variables for teachers are age, professional experience, whether or not they have attended relevant courses and the teacher's graduation status. Our variables for parents are age, graduation status, occupation, family structure, and parent's employment status.

LITERATURE REVIEW

Until the modernity, sex was considered only as biological fact. Therefore, the society loaded the meaning on the human in accordance to being woman and man to make a difference between them. Obviously, the human has a sex at birth. If we accept that the human should take over certain behavioural patterns and leave the optionality as a whole because of the appointed sexual structure, it means that the behavioural roles of the human can be detected only by random circumstances. However, in the present era, we talk about "gender" which defines the roles the human should take over that are detected by the dominated societal structure which was dominated by the men-ruled world until nowadays from the oldest eras. We accept that gender and gender equality have been adopted by a human being since he or she was a child because he/she considers the parents as role-models about what behavioral codes she/he should adopt against each others and against the whole society. After that period, pre-school teachers take over the responsibility. At this point, the teachers become the role-models. That's why, it is ultimately significant to know about the perceptions of parents and pre-school teachers about gender and gender equality.

METHODOLOGY

For the study population, we specified 78 pre-school teachers, who served as teachers in schools affiliated to the National Educational Directorate in the Üsküdar district of Istanbul. Also, we included 330 parents, who lived within the same region, into our study. We gathered them using the simple random sampling. To get the data, we prepared an "Information Form for Demographic Features of Parents" which consisted of 13 items. We also prepared an "Information Form for Demographic Features of Pre-School Teachers", which consisted of 6 items. As a different form, we prepared the "Gender Perception Scale" (GPS) form. The GPM has a uni-dimensional structure and it consists of 25 items. The scale is a 5-point likert type scale. We measured the reliability of the GPM by Cronbach Alfa coefficient. It resulted as 0,872, which means that the GPM is reliable. We analysed the data using SPSS 24 software. Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests were used for normality assumptions. Also we benefitted from Mann-Whitney U test for non-parametric independent variables and Kruskal Wallis-H test for parametric variables. Finally, we used the Wilcoxon test to compare the pre-school teachers' and parents' normality assumptions.

RESULTS, CONCLUSION AND SUGGESTIONS

In the present study, no statistically significant difference was found in terms of the variable of gender perception, except a few categories. One of them is the professional experience of the teachers, The teachers, who have a professional experience of 11-20 years, were found to be more diligent about the issue in comparison to the other teachers. Also, statistically significant differences were found in terms of mothers' and fathers' professions. In terms of mothers, the civil servancy highlights as a positive factor in favor of the motehrs' perceptions in our research. On the other side, the worker/ technician category set forth positive results for gender perception in terms of fathers.

When we compared the results of teachers and parents, we observed that teachers' perceptions about gender were higher than the parents't perceptions. We assume that it is because of the fact that the teachers encounter and engage with children more frequently than parents. Also their undergraduate education includes courses related to gender perception. We have some ideas about teachers, parents and the public administration as a whole. First of all, we recommend that courses, lessons or seminars be organized to increase the gender perception of teachers. Also, the courses might be included into undergraduate education curricula of teacher candidates. It should be remembered that parents, school administrators and children are the partners of the teachers about the issue. Therefore, the organizations should be held to bring them together to provide the commonality. In terms of the public administration, we advice that the brochures, advertisements and other types of public announcements should be used about the issue.

Additionally, we have some recommendations for researchers. Our study contained only pre-school teachers. Studies to be conducted in the future can involve other branches. Also, we did not separate girls and boys. Researchers can examine them separately to contribute to positive discrimination in favour of girls. Even if we specified a set of variables for mothers and fathers separately, we considered them within the category of parent. Future researchers can consider them separately. Also, the number of male teacher was not high enough in our study. More male teachers can be included in furute studies.

Bu makaleye atıf yapmak için / To cite this article:

Öztürk Ö., Doğan H. (2023). Okul öncesi öğretmenlerin ve ebeveynlerin toplumsal cinsiyet algılarının karşılaştırılması. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (Özel Sayı): e1–e15. doi: 10.55008/te-ad.1286509